

НАРОДНА БАНКА СРБИЈЕ

**СЕКТОР ЗА НАДЗОР НАД
ОБАВЉАЊЕМ ДЕЛАТНОСТИ ОСИГУРАЊА**

СЕКТОР ОСИГУРАЊА У СРБИЈИ

Извештај за 2017. годину

Садржај:

1. Увод.....	3
2. Активности Народне банке Србије у 2017. години.....	3
Непосредне контроле.....	3
Посредни надзор и посредне контроле.....	5
Дозволе, сагласности и остале регулаторне активности надзора.....	6
Развојне активности.....	7
Стручни испити.....	8
3. Тржиште осигурања.....	9
3.1. Општи показатељи.....	9
3.2. Учесници на тржишту.....	12
Друштва за осигурање.....	12
Остали учесници на тржишту.....	13
3.3. Структура портфеља осигурања.....	13
3.4. Билансна сума и билансна структура.....	16
Билансна сума.....	16
Структура активе.....	17
Структура пасиве.....	17
4. Показатељи пословања.....	19
4.1. Адекватност капитала.....	19
Резултати стрес-теста сектора осигурања у Србији.....	20
4.2. Квалитет имовине.....	22
4.3. Инвестирање средстава техничких резерви.....	23
4.4. Реосигурање.....	24
4.5. Профитабилност.....	25
4.6. Ликвидност.....	26
5. Изречене мере надзора које се јавно објављују.....	27
6. Друштвена одговорност и заштита права грађана.....	27
7. Закључак.....	29

Списак скраћеница и појмова

млн	милион
млрд	милијарда
ТЗ	три тромесечја у години – период од 1. 1. до 30. 9.

1. Увод

Законском регулативом надзор над највећим делом финансијског сектора поверен је Народној банци Србије. У 2017. години овај део финансијског сектора обухватао је следеће финансијске институције: 29 банака, 21 друштво за осигурање, 16 давалаца финансијског лизинга, седам добровољних пензијских фондова, 11 платних институција и једну институцију електронског новца.

2. Активности Народне банке Србије у 2017. години

Активности Народне банке Србије у 2017. години биле су усмерене на одржавање стабилности сектора осигурања, обезбеђивање услова за развој сектора и развој функције супервизије, а тиме и на обезбеђење заштите осигураника, корисника осигурања и трећих оштећених лица.

Непосредне контроле

У оквиру одржавања стабилности сектора осигурања, у 2017. години извршене су непосредне контроле 20 субјеката надзора из делатности осигурања (пет друштава за осигурање, шест друштава за заступање/посредовање у осигурању, седам заступника у осигурању и две банке). Донето је седам решења с корективним мерама надзора и изречено 12 новчаних казни, заједно са извршеним непосредним контролама у последњем тромесечју претходног периода. Разрешен је један члан управе друштва за осигурање, а против једног друштва за осигурање и одговорног лица у њему поднета је пријава за привредни преступ. Обустављене су контроле у којима нису констатоване незаконитости и неправилности у пословању (укупно пет).

Све контроле у 2017. години спроводиле су се с јасно дефинисаним циљевима и ефектима. Посебна пажња и код друштава за осигурање и код других надзираних субјеката посвећена је продаји осигурања и тржишном понашању субјеката надзора, односно информисању уговарача осигурања, као једном од основних начела заштите осигураника, односно корисника осигурања. Такође, велика пажња је посвећена и продаји осигурања од стране квалификованих лица, односно лица која то, према Закону о осигурању, могу да обављају. Значајни пропусти су утврђени управо у овом сегменту, пре свега код продајне мреже заступника, који су, ради спровођења продаје на њима најједноставнији и мање финансијски захтеван начин, ангажовали лица која нису у радном односу код њих и која нису обучена за продају осигурања.

Како се очекује да продавац осигурања спроводи активности којима ће обезбедити да корисници буду упознати са свим својим правима и обавезама у

вези с коришћењем одређене услуге осигурања, пре, током и након истека трајања уговорног односа, кршење одредаба Закона о осигурању у вези с тим донело је и прве новчане казне по овом закону. Један број субјеката није презентовао информације из 111. члана Закона о осигурању, о субјектима који врше послове заступања у осигурању, као ни информације из 82. члана на јасан, потпун и разумљив начин за уговарача осигурања.

Контролама код заступника у осигурању утврђене су и неправилности које су се огледале у томе да су нетачно извештавали Народну банку Србије, да су сачињавали финансијске извештаје супротно рачуноводственим прописима, као и да нису одржавали основни капитал у прописаној висини. Један број заступника користио је и тзв. концепте пословних удружења, односно њихово име, бренд и репутацију, преко којих су промовисане и пласиране услуге осигурања.

Осим у области тржишног понашања, контролама код друштава за осигурање утврђени су и пропусти у систему управљања, тачније – систему интерних контрола и актуарске функције, затим неуређеног процеса пословног планирања, као и пропусти приликом праћења њихове реализације, у делу евидентирања инвестиране имовине друштва супротно међународним рачуноводственим стандардима и сл. Пропусти у актуарском делу пословања код једног друштва за осигурање, пре свега обрачуна и евидентирања у пословним књигама техничких резерви, резултирали су нетачним сачињавањем финансијског извештаја друштва за осигурање.

Свакако, 2017. годину је обележила и контрола продаје животних осигурања, где је код једног друштва за осигурање било нужно донети радикалне мере надзора, између осталих и оне које се јавно објављују, као што је разрешење једног члана управе.¹

У току године, непосредном контролом уочене незаконитости у делу исказивања трошкова спровођења осигурања резултирале су и поновљеним новчаним казнама на основу Закона о обавезном осигурању у саобраћају. Заштита права оштећених лица на правовремено решавање одштетних захтева код осигурања од аутоодговорности, односно у прописаним роковима, контролисана је након претходно изречених мера надзора у том сегменту.

Мерама надзора, Народна банка Србије је двама друштвима за осигурање ограничила преузимање ризика у осигурању.

Спречавање прања новца и финансирање тероризма јесте област пословања која је контролисана код друштава за осигурање која обављају послове животних осигурања, као и њихових заступника и посредника. Сви контролисани субјекти надзора у великој мери су успоставили овај процес у оквиру свог пословања, те у

---

¹ Видети детаљније у Поглављу бр. 5.

наведеном делу нису уочене знатне неправилности, осим у делу организовања тематских обука запослених на пословима продаје осигурања.

Контрола банкарског канала продаје, који у последњим годинама посредно утиче на раст обима премије, нарочито премије осигурања живота, спроведена је, између осталог, и у делу употребе осигурања од стране банке као колатерала односно инструмента обезбеђења ризика кредитног пласмана физичким лицима, уписујући се као корисник осигурања иако то углавном није недвосмислено предвиђено интерним актима банке. Пропусти су такође запажени код уручивања важећих услова осигурања који су саставни део уговора о осигурању, обелодањивања информација о намени уговора о осигурању и о трошку осигурања који пада на терет клијента банке.

Поред наведеног, уочено је и закључивање уговора о заступању у осигурању / уговора о сарадњи противно прописима који уређује облигационе односе, у којима се банка јавља у двострукој улози у истом послу – и као уговарач осигурања, и као заступник у осигурању, на основу чега остварује провизију.

Поред спровођења планираних непосредних контрола, активности током 2017. године подразумевале су и контролу извештаја о спровођењу мера надзора, у неким случајевима и непосредну проверу тих извештаја на терену, а по мерама изреченим у ранијем периоду, што је утврђено одговарајућим актима Народне банке Србије.

Посредни надзор и посредне контроле

Паралелно с непосредним контролама, у Народној банци Србије вршени су перманентна анализа, праћење и контрола пословања свих субјеката надзора из делатности осигурања, са економског, правног и актуарског аспекта. Писменим или електронским путем, примљени су и проверени извештаји које су субјекти надзора достављали у складу са законом утврђеним обавезама или које је на посебан захтев обезбедила Народна банка Србије. На основу тих података урађена је свеобухватна анализа и процена ризичности пословања друштава за осигурање/реосигурање и на основу тога сачињен је план контрола за 2018. годину.

У ситуацијама за које је регулаторни оквир дефинисао такво поступање, а на основу примљене документације и података, извршене су четири посредне контроле друштава за осигурање, од којих су три окончане у 2017. години и по том основу изречене су мере надзора. Посредне контроле, као потпуно нова метода успостављања стандарда у одређеним специфичним областима пословања друштава за осигурање, биле су веома ефикасне у 2017. години – оне су унапредиле финансијско извештавање о врстама осигурања, затим остварена је сарадња с комуналним предузећима, а пре свега подигао се квалитет

осигурања ученика основних и средњих школа, као и корисника услуга хотела и сличних објеката.

Поред наведеног, а на основу прикупљених података о приговорима и другим релевантним показатељима тржишног понашања, утврђен је корективни фактор за оцену ризика тржишног понашања друштава за осигурање и других учесника на тржишту осигурања, којим се коригује оцена ризика утврђених са аспекта пруденционог надзора.

Године 2017. започето је и посредно праћење друштава за осигурање која имају дозволу за обављање послова животног осигурања, у области управљања ризиком од прања новца и финансирања тероризма. Такође, сачињен је Упитник о активностима из области спречавања прања новца и финансирања тероризма, који се друштвима доставља једном годишње, а чији циљ је индиректно сагледавање успостављеног система за откривање и спречавање прања новца и финансирања тероризма, као и анализа примене прописа који уређују ову област. На основу резултата анализе одговора из достављених упитника, по потреби, коригује се степен ризичности пословања друштва за осигурање, а ради планирања непосредних контрола за наредну годину.

Дозволе, сагласности и остале регулаторне активности надзора

У оквиру активности надзора над делатношћу осигурања, Народна банка Србије обавила је и читав низ других, редовних активности, као што су обрада различитих врста захтева за издавање дозвола и сагласности, давање стручних мишљења и слично.

Након усклађивања сектора осигурања у 2016. години са регулаторним оквиром из 2015. године, активности Народне банке Србије биле су у 2017. години усмерене на обезбеђивање услова за развој сектора осигурања, првенствено на усвајање измена појединих подзаконских аката.

Изменама Одлуке о спровођењу одредаба Закона о осигурању које се односе на издавање дозволе за обављање послова осигурања/реосигурања и појединих сагласности Народне банке Србије дата је могућност и адвокатима да обављају функцију члана управе друштва за осигурање/реосигурање. Изменама Одлуке о инвестирању средстава осигурања, између осталог, продужено је важење једног облика инвестирања за три године, с циљем да се у датим условима друштвима олакша обезбеђење оптималне диверсификације инвестиција. Ради обезбеђења предуслова за стабилно пословање друштава за животно осигурање, изменама Одлуке о техничким резервама утврђена је нижа максимална каматна стопа за обрачун математичке резерве код уговора у иностраној валути. Изменама Одлуке о стицању звања и усавршавању овлашћеног актуара створени су услови за укључивање свих заинтересованих факултета у процес едукације актуара,

успостављањем програма мастер-студија који обухвата области актуарства, усклађеног с наставним планом Међународног удружења актуара.

У току је рад на новом Закону о обавезном осигурању у саобраћају, у чију сврху је Министарство финансија формирало радну групу у јуну 2017. године, а ради даљег усклађивања с релевантном правном тековином Европске уније (ЕУ) у овој области. Представници Народне банке Србије учествују у наведеној радној групи.

Развојне активности

Активности Народне банке Србије усмерене на обезбеђивање услова за развој сектора осигурања односиле су се првенствено на припрему за примену Солвентности 2 у Србији.

У јулу 2016. године усвојена је Стратегија за примену Солвентности 2 у Србији (Стратегија Солвентност 2), којом се, у складу с процесом приступања ЕУ, планира фазна примена. У фебруару 2017. године завршена је прва фаза, анализом усклађености регулативе којом се уређује делатност осигурања у Србији и Солвентности 2 и сачињавањем Извештаја о примени Солвентности 2.

Ради обезбеђења пуне примене оквира Солвентност 2 до датума приступања Србије ЕУ, припремљене су измене и допуне Стратегије Солвентност 2, које су усвојене у марту 2018. године. Кључне измене односе се на активности у другој фази Стратегије Солвентност 2 (процена ефеката), у оквиру које ће бити спроведено више квантитативних студија утицаја у периоду од 2018. до 2021. године, с циљем адекватне процене спремности друштава за осигурање и друштава за реосигурање за примену нових регулаторних правила. Такође, завршетак активности у вези са израдом нацрта и предлога прописа неопходних за успостављање новог регулаторног оквира за обављање послова осигурања и реосигурања предвиђен је за 2021. годину.

Народна банка Србије је у 2017. години спровела други микрострес-тест сектора осигурања у Србији, који је обухватио пет међусобно независних, екстремних сценарија. Анализа резултата стрес-теста указује на то да би сектор осигурања у случају реализације екстремних и мало вероватних шокова остао стабилан и високо капитализован, као и да не би била угрожена адекватност капитала.

У оквиру развоја функције супервизије Народне банке Србије у 2017. години спроводиле су се активности на: унапређењу показатеља раног упозорења увођењем додатних показатеља; едукацији и стручном усавршавању запослених у Народној банци Србије и сл.

Стручни испити

Народна банка Србије посвећује посебну пажњу едукацији овлашћених посредника и овлашћених заступника у осигурању, као и овлашћених актуара. Новом регулативом утврђено је да та лица, пре приступања полагању испита у Народној банци Србије, треба да прођу одговарајуће нивое обуке, како би стекли сва потребна знања и адекватно обављали послове који им предстоје.

Ради подизања нивоа компетенција лица која су стекла овлашћење за обављање послова посредовања или заступања у осигурању, као и ради утврђивања коначног списка активних лица у том послу, прописана је обавеза сталне едукације, чијим се испуњавањем лица задржавају у одговарајућем регистру и могу да обављају делатност.

На основу Споразума о обуци кандидата за полагање стручног испита за стицање звања овлашћеног посредника или звања овлашћеног заступника у осигурању и професионалном усавршавању овлашћених посредника и овлашћених заступника у осигурању, потписаног између Народне банке Србије и Привредне коморе Србије, у 2017. години организоване су две обуке и два редовна испитна рока за полагање стручних испита за стицање звања овлашћеног посредника, односно заступника у осигурању. Стручне испите за стицање звања овлашћеног посредника, односно заступника у осигурању положила су 304 лица, док је обавезу професионалног сталног усавршавања у истој години извршило 239 овлашћених посредника и овлашћених заступника у осигурању.

У 2017. години, у Народној банци Србије одржана су два испита за стицање звања овлашћеног актуара и по положеном испиту ово звање добила су два лица. Обавезу сталног професионалног усавршавања испунила су 54 овлашћена актуара.

3. Тржиште осигурања²

3.1. Општи показатељи³

У 2017. години глобални раст економске активности био је позитиван и у фази циклочног опоравка. Процењен реалан раст бруто домаћег производа у 2017. години износи 3%, након раста од 2,4% у 2016. години.

Очекује се да ће глобални раст бити одржан у наредних неколико година и да ће се чак убрзати у земљама у развоју захваљујући расту извоза. У 2018. години прогнозиран је раст од 3,1%.

Процењен реални раст глобалне *премије неживотних осигурања* у 2017. години износи 3%, при чему у развијеним земљама износи 2%, у земљама у развоју – 6%, док је у региону централне и источне Европе близу 5%. У 2018. години прогнозиран је реалан раст на светском нивоу од најмање 3%, при чему се у развијеним земљама очекује спорији раст од претходне године, у земљама у развоју раст од око 7%, а у региону централне и источне Европе нешто нижи него претходне године.

Премија животних осигурања у 2017. години бележи на глобалном нивоу процењен реалан раст који је на нивоу раста премије неживотних осигурања, односно 3%, при чему у развијеним земљама он износи 0,2%, у земљама у развоју – 17%, а у региону централне и источне Европе, након четири године узастопног пада, процењен је снажан опоравак. У 2018. години прогнозирани глобални раст премије животних осигурања износи близу 4%, у развијеним земљама – 1–2%, у земљама у развоју – 12%, а у региону централне и источне Европе – око 5%.

Четири државе с највећим учешћем у укупној премији оствареној на светском тржишту (САД, Јапан, Кина и Велика Британија) у 2016. години покривале су више од половине тог тржишта (54,8%), док је Србија према оствареној премији на 82. месту у свету.

Сектор осигурања у Србији и даље је неразвијен и, по степену развијености, налази се знатно испод просека земаља чланица ЕУ. У прилог томе говоре

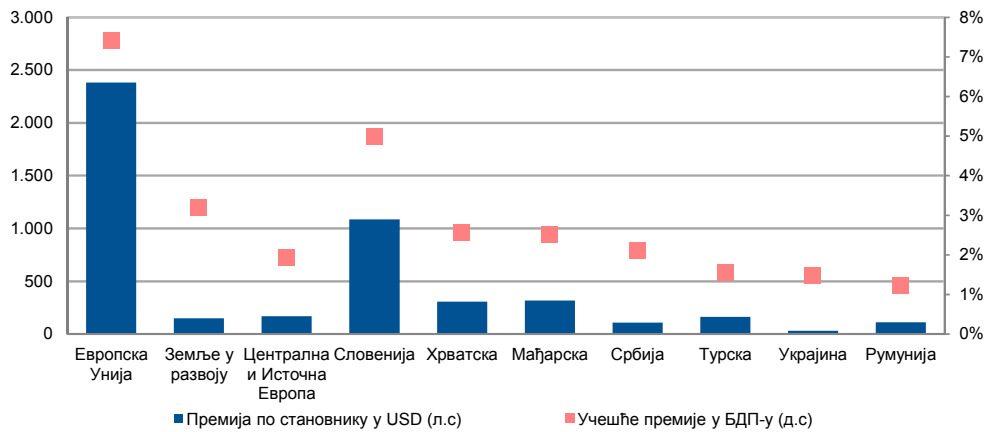
² Извештај је базиран на подацима које су друштва за осигурање дужна да достављају Народној банци Србије, а чија исправност није била предмет непосредне контроле Народне банке Србије. При анализи тржишта осигурања потребно је имати у виду да су промене у овом извештају посматране према подацима друштава за осигурање која су пословала у 2016. години.

³ Извор: *Global economic prospects*, World Bank, January 2018; *Global insurance review 2017 and outlook 2018/19*, Swiss Re, November 2017; *World insurance in 2016*, Swiss Re, Sigma No 3/2017, Jun 2017 и Народна банка Србије.

показатељи развијености тржишта осигурања – однос укупне премије и бруто домаћег производа и укупна премија по становнику.

Према учешћу премије у процењеном бруто домаћем производу у 2016. години од 2,1%, Србија је на 61. месту на свету, док овај показатељ за земље чланице ЕУ износи чак 7,4%. Међутим, у поређењу с групом земаља у развоју с просеком од 3,2% и земљама централне и источне Европе, чији је просек 1,9%, као и с обзиром на то да се земље као што су Турска, Украјина и Румунија налазе иза Србије, може се закључити да је Србија на задовољавајућој позицији.

Графикон 3.1.1. **Компарација показатеља развијености сектора осигурања**
(у 2016. години)

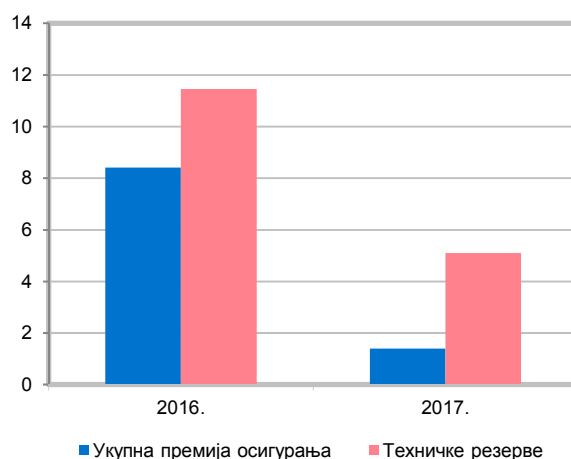
Извор: Swiss Re, Sigma No 3/2017 и Народна банка Србије

Према премији по становнику у 2016. години од 108 америчких долара или 102 евра, Србија заузима 64. место у свету. Исти показатељ за земље чланице ЕУ износи 2.383 америчка долара, за земље региона Централне и Источне Европе – 169 америчких долара, а за земље у развоју – 149 америчких долара. На првом месту у свету су Кајманска острва са 12.160 америчких долара, а следе Хонгконг и Швајцарска, док Словенија са 1.084 америчка долара и Хрватска са 307 америчких долара заузимају 33, односно 53. место.

У 2017. години премија у процењеном бруто домаћем производу у Србији задржала је учешће из претходне године од 2,1%, док је премија по становнику повећана и износила је 133 америчка долара односно 112 евра.

Развој тржишта осигурања у Србији, мерен реалним растом премије, показује задржавање позитивног тренда.

Графикон 3.1.2. Реално кретање укупне премије и техничких резерви (у %)

Извор: Народна банка Србије

У укупном финансијском сектору (банке, осигурање, лизинг и добровољни пензијски фондови)⁴, осигурање по билансној суми, капиталу и броју запослених заузима друго место. У билансној суми финансијског сектора у 2017. години, која је износила 3.714 млрд динара, банке учествују са 90,7%, а друштва за осигурање са 6,3%.

Табела 3.1.1. Учесће у укупном финансијском сектору (у %)

	Банке		Лизинг		Осигурање		ДПФ	
	2016	2017	2016	2017	2016	2017	2016	2017
Билансна сума	91,5	90,7	1,9	2,0	6,1	6,3	0,9	1,0
Капитал	91,4	91,3	1,2	1,3	7,3	7,4		
Број запослених	67,5	67,1	1,1	1,1	31,0	31,5	0,3	0,4

Извор: Народна банка Србије

⁴ Осим платних институција и институција електронског новца.

3.2. Учесници на тржишту

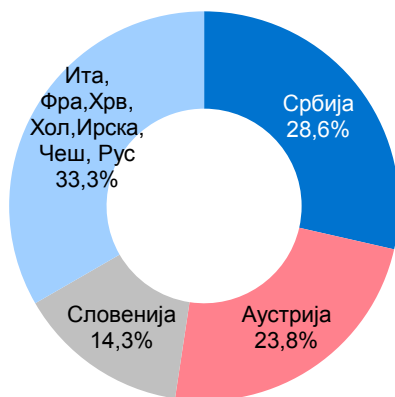
Друштва за осигурање

У 2017. години у Србији је пословало 21 друштво за осигурање и њихов број је за два мањи него претходне године.⁵ Искључиво пословима осигурања бави се 17 друштава, а само пословима реосигурања четири друштва. Од друштава која се баве пословима осигурања, искључиво животним осигурањем баве се четири друштва, искључиво неживотним осигурањем – седам друштава, а и животним и неживотним осигурањем – шест друштава.

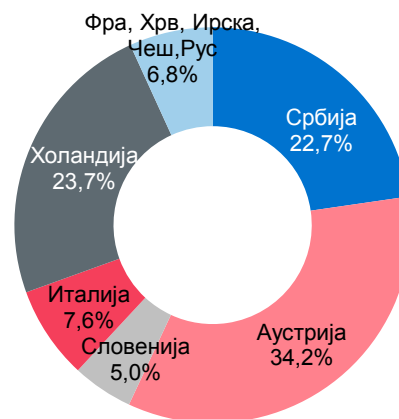
Посматрано према власничкој структури капитала, од 21 друштва за осигурање у 2017. години, њих 15 је у већинском страном власништву.

Уласком иностраних компанија на тржиште, добијањем „гринфилд“ лиценци или приватизацијом, друштва за осигурање у страном власништву у 2017. години бележе преовлађујуће учешће у: премији животних осигурања – са 93,1%, премији неживотних осигурања – са 62,0%, укупној имовини – са 77,3%, као и у броју запослених – са 68,2%.

Графикон 3.2.1. Структура друштава за осигурање Србије према власништву (у 2017. год.)

Графикон 3.2.2. Билансна сума друштава за осигурање Србије према власништву (у 2017. год.)

Извор: Народна банка Србије

⁵ Једно друштво за неживотно осигурање и једно друштво за животно осигурање у Т3 2017. године припојила су се друштву за осигурање које се бави и неживотним и животним осигурањем.

Остали учесници на тржишту

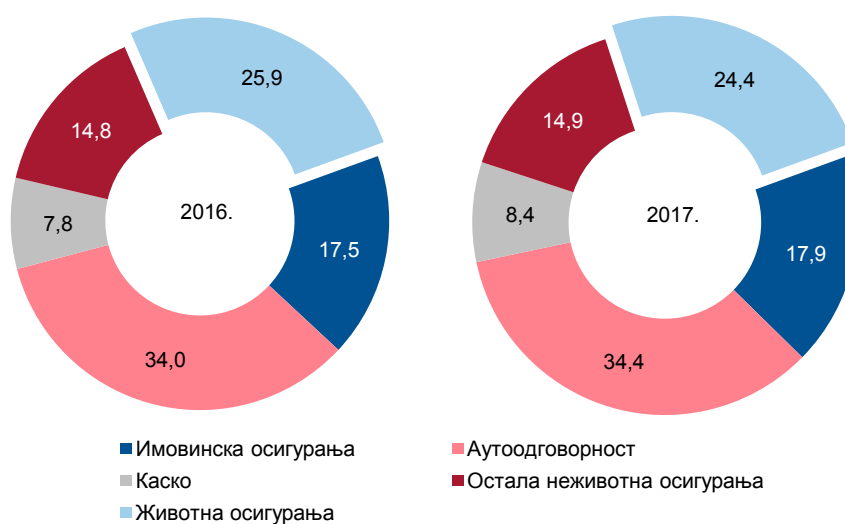
У продајној мрежи, поред друштава за осигурање, учествовало је и: 20 банака, седам давалаца финансијског лизинга и један јавни поштански оператор, који су добили сагласност за обављање послова заступања у осигурању, 88 правних лица (друштава за посредовање у осигурању и друштава за заступање у осигурању) и 90 заступника у осигурању (физичких лица – предузетника).

3.3. Структура портфеља осигурања

У 2017. години друштва за осигурање остварила су укупну премију у висини од 93,1 млрд динара (786 млн евра или 939 млн америчких долара)⁶, што представља номинално и реално повећање од 4,4% и 1,4%, респективно.

У структури премије у 2017. години, учешће неживотних осигурања износило је 75,6%, док се учешће животних осигурања смањило са 25,9% у 2016. години на 24,4% у 2017. години, што је последица пада премије животних осигурања од 1,6% у односу на претходну годину.

Графикон 3.3. Укупна премија према врстама осигурања
(у 2016. год. и 2017. год. у %)

Извор: Народна банка Србије

⁶ Према средњем курсу Народне банке Србије на дан 31. децембра 2017. године.

У структури укупног портфеља, само пет врста неживотних осигурања, и то: осигурање од последица незгоде, осигурање моторних возила, осигурање имовине од пожара и других опасности, остала осигурања имовине и осигурање од одговорности због употребе моторних возила, учествује са 64,3%.

Аутоодговорност, као обавезно осигурање, у 2017. години задржава водеће учешће у укупној премији са 34,4%, а затим следе животна осигурања са 24,4% и имовинска осигурања са 17,9%.

Осигурање од последица незгоде које обухвата, између осталог, и обавезна осигурања, као што су осигурање путника у јавном саобраћају и осигурање запослених од повреда на раду, професионалних обољења и обољења у вези с радом, у 2017. години бележи учешће од свега 3,7%.

Поређењем учешћа премије добровољног здравственог осигурања уочава се његов раст са 2,5% у 2016. години на 3,1% у 2017. години, што је резултат значајног номиналног раста ове премије од 28,3%. При томе, нешто мање од три четвртине тржишта покривају три друштва за осигурање.

Премија осигурања од аутоодговорности расте за 5,7%, а премија имовинских осигурања за 6,8% у односу на претходну годину. Осигурање моторних возила каско, након прекида тренда пада премије у ТЗ 2015. године, стално расте, да би у 2017. години оно износило 12,7%, уз повећање учешћа у укупној премији на 8,4%.

Посматрано према рангу пет највећих друштава за осигурање, по укупној премији, премији неживотних и премији животних осигурања није било промена. Ова друштва учествују у укупној премији, премији неживотних и премији животних осигурања свих друштава за осигурање са 77,2%, 79,9% и 81,7%, респективно.

Табела 3.3.1. Ранг-листа пет највећих друштава за осигурање (у млн динара, у %)

	2016.			2017.			Промена ранга
	Износ	Учешће	Ранг	Износ	Учешће	Ранг	
Према критеријуму укупне премије							
Дунав	22893	25,7	1	24927	26,8	1	-
Generali	19830	22,2	2	19777	21,2	2	-
ДДОР	10330	11,6	3	10949	11,8	3	-
Wiener	9510	10,7	4	10900	11,7	4	-
Триглав	4229	4,7	5	5308	5,7	5	-
Према критеријуму премије неживотних осигурања							
Дунав	21537	32,6	1	23367	33,2	1	-
Generali	12858	19,5	2	13336	19,0	2	-
ДДОР	9282	14,1	3	9548	13,6	3	-
Wiener	4422	6,7	4	6381	9,1	4	-
Триглав	3963	6,0	5	4824	6,9	5	-
Према критеријуму премије животних осигурања							
Generali	6972	30,1	1	6442	28,3	1	-
Wiener	5089	22,0	2	4519	19,9	2	-
Grawe	3563	15,4	3	3763	16,5	3	-
Уника жив.	1831	7,9	4	1764	7,8	4	-
Societe Gen.	1506	6,5	5	1691	7,4	5	-

Извор: Народна банка Србије.

Посматрано по каналима продаје, највећи део *укупне премије* у 2017. години остварен је преко: друштава за осигурања (61%), техничких прегледа (12%), посредника (8%), друштава за заступање (8%) и банака (7%).

Кад је реч о премији *неживотних осигурања*, сама друштва за осигурање прикупила су 63% укупне премије неживотних осигурања, технички прегледи 16% и посредници 10%. Притом, банке обезбеђују чак 80% укупне премије осигурања кредита, а технички прегледи 35% укупне премије осигурања од одговорности због употребе моторних возила.

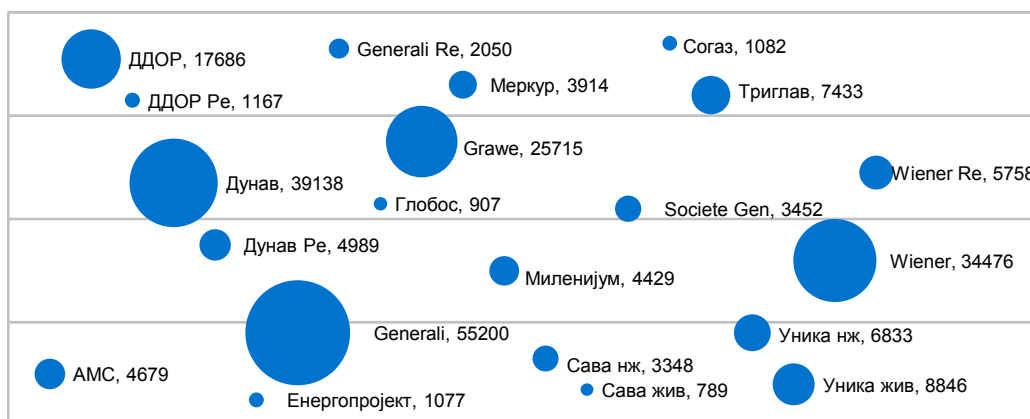
Код укупне премије *животних осигурања* највише се обезбеђује путем продаје: друштава за осигурање (57%), банака (20%) и друштава за заступање (14%).

3.4. Билансна сума и билансна структура

Билансна сума

Обим пословања сектора осигурања, мерен билансном сумом друштава која су обављала послове осигурања и реосигурања, већи је у 2017. години него у 2016. години за 8,1% и износи 233,0 млрд динара.

Графикон 3.4.1. **Билансне суме друштава за осигурање**
(на дан 31.12.2017. године, у млн RSD)

Извор: Народна банка Србије

У 2017. години, пет највећих друштава за осигурање задржало је своја места на ранг-листи према висини билансне суме, која у укупној билансној суми свих друштава за осигурање учествује са 78,8%.

Табела 3.4.1. **Ранг-листа пет највећих друштава за осигурање**
према критеријуму билансне суме
(у млн динара, у %)

	2016			2017			Промена ранга
	Износ	Учешће	Ранг	Износ	Учешће	Ранг	
Generali	51931	25,6	1	55200	25,8	1	-
Дунав	35327	17,4	2	39138	18,0	2	-
Wiener	29233	14,4	3	34476	15,4	3	-
Grawe	24142	11,9	4	25715	11,4	4	-
ДДОР	16366	8,1	5	17686	8,3	5	-

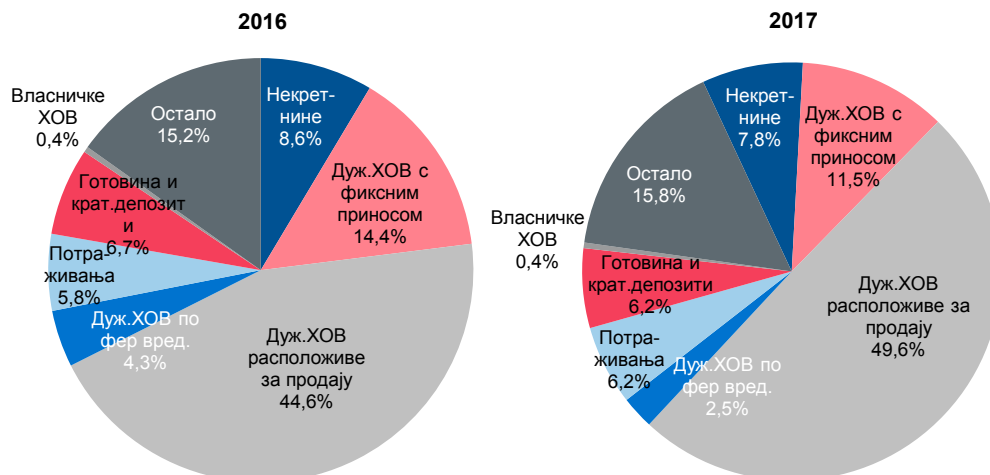
Извор: Народна банка Србије.

Структура активе

У структури активе друштава за осигурање, са стањем на дан 31. децембра 2017. године, највећи део односио се на дужничке хартије од вредности, и то дужничке хартије од вредности: расположиве за продају (49,6%), с фиксним приносом (11,5%) и које се исказују по фер вредности кроз биланс успеха (2,5%), иза којих су следили: некретнине, постројења и опрема (7,8%), потраживања (6,2%), готовина и краткорочни депозити (6,2%), власничке хартије од вредности (0,4%) и остало.⁷

У поређењу са 2016. годином може се закључити да, с једне стране, дужничке хартије од вредности расположиве за продају повећавају претежно учешће, знатним растом по стопи од 20,3%, док, с друге стране, дужничке хартије од вредности с фиксним приносом и по фер вредности, као и некретнине, смањују учешће у укупној активи.

Графикон 3.4.2. Структура активе
(на дан 31.12.2016. и 31.12.2017.)

Извор: Народна банка Србије

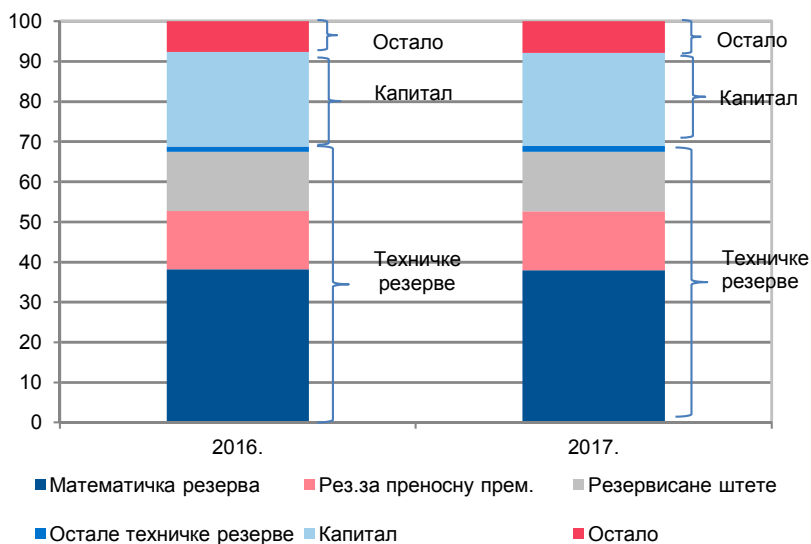
⁷ Остало обухвата: нематеријална улагања, гудвил, софтвер и остала права, учешћа у капиталу, остале дугорочне финансијске пласмане (осим дужничких хартија од вредности с фиксним приносом), остала дугорочна средства, одложена пореска средства, залихе, стална средства намењена продаји, остале хартије од вредности у оквиру финансијских пласмана, остале краткорочне финансијске пласмане, порез на додатну вредност, АВР и техничке резерве које падају на терет саосигурања и реосигурања.

Структура пасиве

У структури пасиве на дан 31. децембра 2017. године техничке резерве учествују са 69,0%, а капитал и резерве са 23,2%.

Капитал у износу од 54,0 млрд динара у 2017. години расте по стопи од 6,3%, док техничке резерве у посматраном периоду у износу од 160,6 млрд динара бележе раст од 8,2%, при чему је најзначајније учешће у овим резервама имала математичка резерва, са стопом раста у 2017. години од 7,4%.

Графикон 3.4.3. Структура пасиве
(у %)

Извор: Народна банка Србије

Техничке резерве континуирано расту, и номинално и реално.

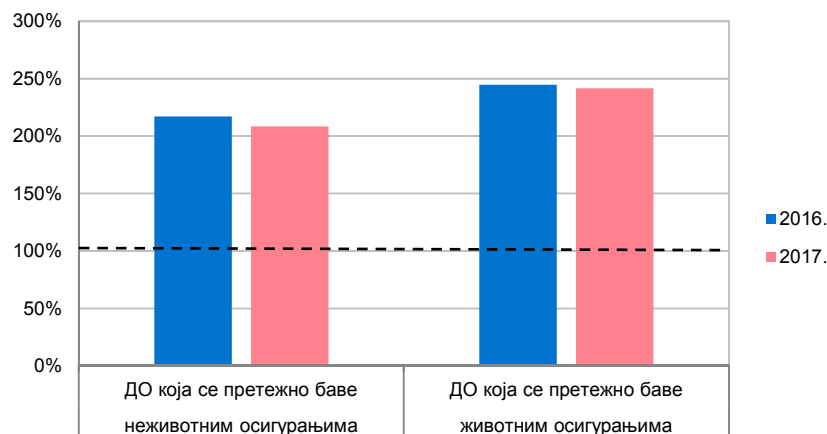
4. Показатељи пословања

4.1. Адекватност капитала

Солвентност друштва за осигурање зависи од довољности техничких резерви за преузете обавезе, као и од испуњености услова који се односе на адекватност капитала, а утврђени су као однос захтеване и расположиве маргине солвентности.

Расположива маргина солвентности сектора осигурања (друштва за осигурање и друштва за реосигурање) на дан 31. децембра 2017. године у Србији износила је 37,4 млрд динара, док је захтевана маргина солвентности 16,5 млрд динара. На нивоу свих друштава за осигурање у Србији која се претежно баве *неживотним осигурањима*, **основни показатељ адекватности капитала** (однос расположиве маргине солвентности и захтеване маргине солвентности) износио је 208,4%, док је код друштава која се претежно баве *животним осигурањима* износио 241,5%.

Графикон 4.1.1. Адекватност капитала друштава за осигурање

Извор: Народна банка Србије

Способност друштва које се бави пословима *неживотних осигурања* да апсорбује ризик неадекватног ценовног нивоа премија, непредвидивих штета и неадекватног преноса ризика у саосигурање и реосигурање и др. (ризик осигурања) мери се, између осталог, и односом премије у самопридржају и укупног капитала, тј. **рацијом неадекватно одмерених ризика неживотних осигурања**. Премија у самопридржају представља апроксимацију преузетих

ризика и треба да буде довољна за исплату штета и накнада из осигурања. У случају да премија није адекватно одмерена, да пренос ризика у саосигурање и реосигурање није извршен адекватно, као и у случају осталих ризика осигуравања, као гарант покрића користи се укупан капитал, односно његови делови.

Рацио неадекватно одмерених ризика неживотних осигурања у 2017. години на нивоу свих друштава за осигурање у Србији која се претежно баве *неживотним осигурањима* износио је 179,0%, док је у 2016. години износио 181,8%. Ова промена је последица бржег раста капитала ових друштава за осигурање од раста премије у самопридржају.

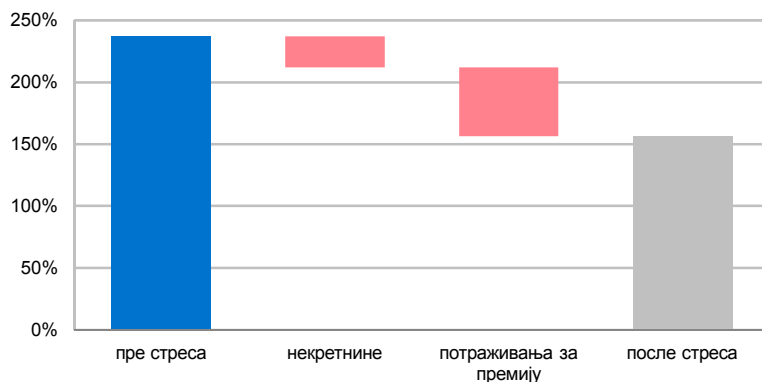
Рацио неадекватно одмерених ризика животних осигурања, као однос укупног капитала и техничких резерви друштава за осигурање која се претежно баве пословима *животних осигурања*, смањен је на 25,6% у 2017. години, док је у 2016. години износио 27,0%. Кретање овог показатеља резултат је бржег раста математичке резерве од раста капитала.

Вредност наведеног односа у 2017. години указује на постојање „резерве” од 25,6% за случај неадекватно одмерених преузетих ризика ових друштава (за које у животним осигурањима техничке резерве представљају добру апроксимацију).

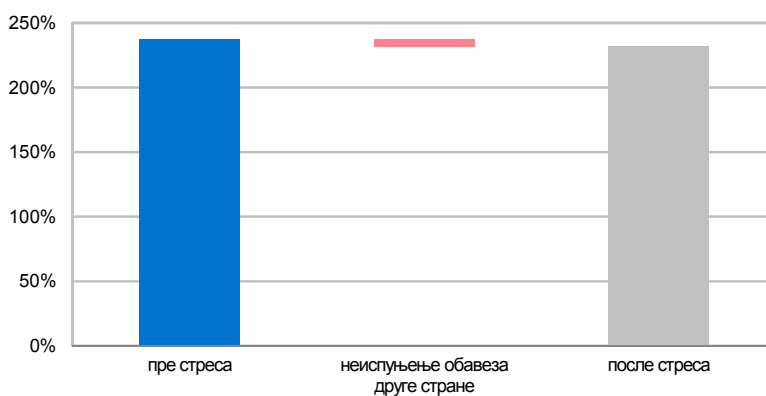
Резултати стрес-теста сектора осигурања у Србији

Народна банка Србије је у 2017. години успешно спровела други микрострес-тест сектора осигурања у Србији како би се препознала изложеност ризицима појединачних друштава за осигурање и њихова способност да управљају ризицима. Њиме је било покривено пет међусобно независних, екстремних сценарија, и то: (1) сценарио „Теже утржива инвестиција” – губитак због смањења вредности некретнина и отписа потраживања за премију, (2) сценарио „Ретроцесија” – губитак због неизвршења обавезе од стране ретроцесионара, (3) „Актуарски сценарио” – губитак због повећане смртности услед пандемије и неадекватности резервације штета, (4) сценарио „Природна катастрофа – земљотрес” – губитак због катастрофалне штете као последице земљотреса и (5) сценарио „Природна катастрофа – поплава” – губитак због катастрофалне штете као последице поплаве. Након анализе издато је саопштење за јавност о стабилности сектора осигурања и у случају реализације екстремних шокова, док су појединим друштвима која су се издвојила према повишеном нивоу ризика упућене препоруке за побољшање управљања ризицима.

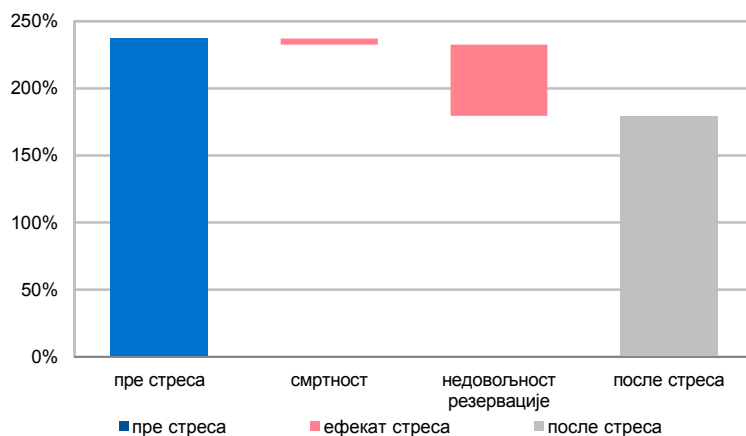
Графикон 4.1.2. Србија - ефекат сценарија "теже утрживе инвестиције" на адекватност капитала

Графикон 4.1.3. Србија - ефекат сценарија "ретроцесија" на адекватност капитала

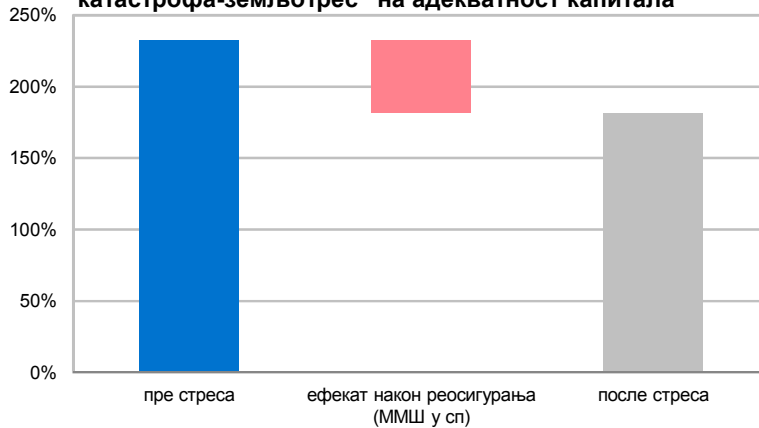

Графикон 4.1.4. Србија - ефекат "актуарског" сценарија на адекватност капитала

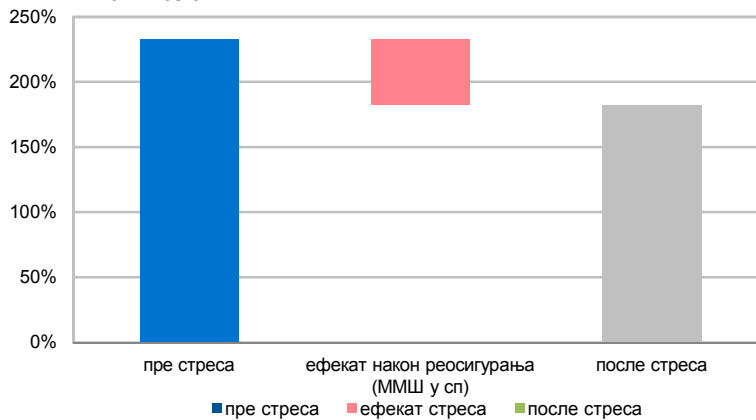

Извор: Народна банка Србије

Графикон 4.1.5. Србија - ефекат сценарија "природна катастрофа-земљотрес" на адекватност капитала

Графикон 4.1.6. Србија - ефекат сценарија "природна катастрофа-земљотрес" на адекватност капитала

Извор: Народна банка Србије

Највећи ефекат на адекватност капитала имао би први сценарио, пре свега због отписа потраживања за премију, а затим трећи сценарио, углавном услед недовољности техничких резерви и потом четврти и пети сценарио, у случају реализације максимално могуће штете у самопридржају. Други сценарио не би имао значајан ефекат.

4.2. Квалитет имовине

Посматрано према учешћу нематеријалних улагања, некретнина, пласмана у хартије од вредности којима се не тргује на тржишту и потраживања у укупној активи друштава за осигурање која се претежно баве пословима *неживотних осигурања*, тј. **рацију теже утрживе активе**, који у 2016. и 2017. години износи 18,7% и 17,9%, респективно, уочава се успоренији раст наведених облика улагања од раста укупне активе у 2017. години.

Код друштава за осигурање која се претежно баве пословима *животних осигурања* наведени показатељ смањен је са 2,3% у 2016. години на 1,7% у 2017.

години. На промену његове вредности у 2017. години у односу на 2016. годину утицао је пад теже утрживе активе.

Поред способности друштва да обрачун премија буде на нивоу довољном за накнаду штета, неопходно је обезбедити и њену наплату. У супротном, осигуравач се може суочити с проблемом немогућности извршења својих обавеза према осигураницима.

Показатељ потраживања, као однос потраживања за премију и укупне уговорене премије на нивоу свих друштава за осигурање која су се претежно бавила *неживотним осигурањима* благо је повећан са 8,8% у 2016. години на 9,2% у 2017. години, што је последица бржег раста потраживања за премију од укупне уговорене премије.

У друштвима за осигурање која се претежно баве пословима *животних осигурања* учешће потраживања у укупној уговореној премији у 2017. години непромењен је у поређењу с претходном годином и износи 2,6%.

4.3. Инвестирање средстава техничких резерви

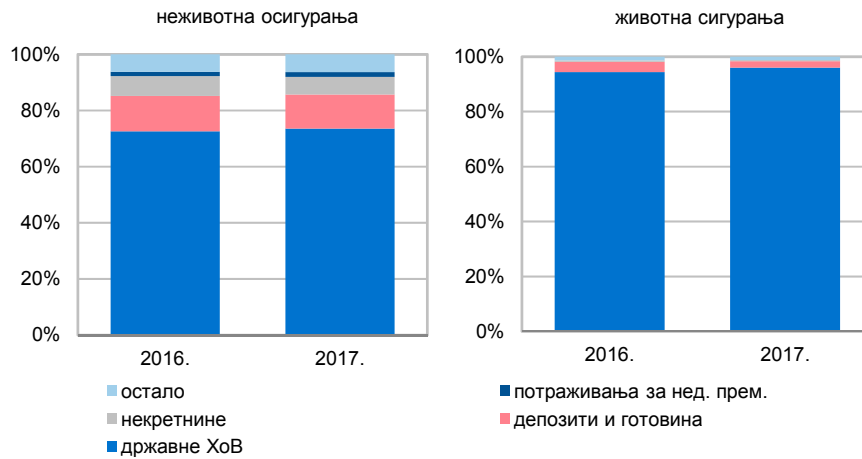
Ради обезбеђења заштите интереса осигураника и трећих оштећених лица, односно благовремене исплате штета, није довољно само формирање адекватног нивоа техничких резерви, већ и њихово улагање на начин који обезбеђује очување и увећање њихове реалне вредности, а ради стварања услова за измирење преузетих обавеза у целини и у року и у садашњем, и у будућем периоду. Да би било способно да одговори својим обавезама, друштво је дужно да средства инвестира тако да води рачуна о профилу ризика и лимитима толеранције ризика (квалитативним и квантитативним), применом своје инвестиционе политике.

У друштвима за осигурање која се претежно баве пословима *неживотних осигурања*, као и друштвима која се претежно баве пословима *животних осигурања*, у 2017. години инвестиран је пун износ техничких резерви у прописане облике имовине.

У свим друштвима за осигурање у Србији, техничке резерве *неживотних осигурања* у 2017. години највећим делом биле су уложене у државне хартије од вредности – 73,5%, депозите код банака и готовину – 12,1%, некретнине – 6,3% и потраживања за недоспеле премије – 1,8%.

У структури инвестирања техничких резерви *животних осигурања* најзаступљеније је улагање у државне хартије од вредности са 96,0%, а затим следе депоновање код банака и готовина са 2,4%.

Графикон 4.3. Структура инвестирања техничких резерви

Извор: Народна банка Србије

4.4. Реосигурање

Реосигурањем и саосигурањем изравнава се ризик и осигуравач се штити од великих или масовних штета, које могу угрозити пословање друштва. За део ризика који остане у самопридржају друштва, као апсорбер за неочекиване догађаје и неадекватан ценовни ниво премије служи његов капитал.

Рацио ретенције премије, као удео меродавне премије у самопридржају у меродавној укупној премији указује на обим пренетих ризика у реосигурање и саосигурање. У друштвима за осигурање која се претежно баве пословима *неживотних осигурања* овај показатељ се у две посматране године креће око 84%.

Посматрано по врстама осигурања, проценат преноса ризика у реосигурање највећи је у осигурању од одговорности због употребе ваздухоплова и осигурању ваздухоплова, иза којих следе осигурање од опште одговорности, осигурање од одговорности због употребе пловних објеката, осигурање имовине од пожара и других опасности, осигурање шинских возила, осигурање робе у превозу, осигурање финансијских губитака и остала осигурања имовине, што одговара природи посла тих врста осигурања и обиму преузетих ризика.

У друштвима за осигурање која се претежно баве *животним осигурањем* овај показатељ у две посматране године креће се око 98%. Високе вредности овог показатеља у овим друштвима узроковане су преносом ризико дела премије у реосигурање, док штедни (као знатно већи део премије у животним осигурањима) остаје у портфељу осигуравача.

4.5. Профитабилност

Сектор осигурања је у 2017. години остварио позитиван нето резултат, који је после опорезивања и распоређивања дела добити износио 6,4 млрд динара.

На профитабилност друштава за осигурање указује вредност **комбинованог рација у самопридржају** (однос збира меродавних штета и трошкова спровођења осигурања, у самопридржају, према меродавној премији у самопридржају). Вредност овог рација испод 100% указује на способност друштава за осигурање да из прикупљене премије исплате штете и покрију настале трошкове, док се за вредности овог показатеља изнад 100% претпоставља да друштва при одређивању висине премије узимају у обзир и потенцијалне приходе од инвестирања на финансијском тржишту и тржишту непокретности, што их излаже додатним тржишним ризицима. Код друштава за осигурање која се претежно баве пословима *неживотних осигурања*, вредност комбинованог рација у самопридржају смањена је са 89,1% на крају 2016. године на 88,9% на крају 2017. године. Смањење овог рација у 2017. години резултат је нешто већег раста меродавне премије у самопридржају од раста меродавних штета и трошкова спровођења осигурања, у самопридржају.

Радио штета у самопридржају (однос меродавних штета у самопридржају и меродавне премије у самопридржају) као показатељ политике цена и адекватности, односно довољности премија за измирење обавеза по основу уговора о осигурању и адекватности преноса ризика у реосигурање и саосигурање, код друштава за осигурање која се претежно баве пословима *неживотних осигурања* повећан је са 50,3% на крају 2016. године на 51,2% на крају 2017. године.

Бенефит рацио⁸ код друштава за осигурање која се претежно баве пословима *животних осигурања* смањен је са 90,1% на крају 2016. године на 71,0% на крају 2017. године.

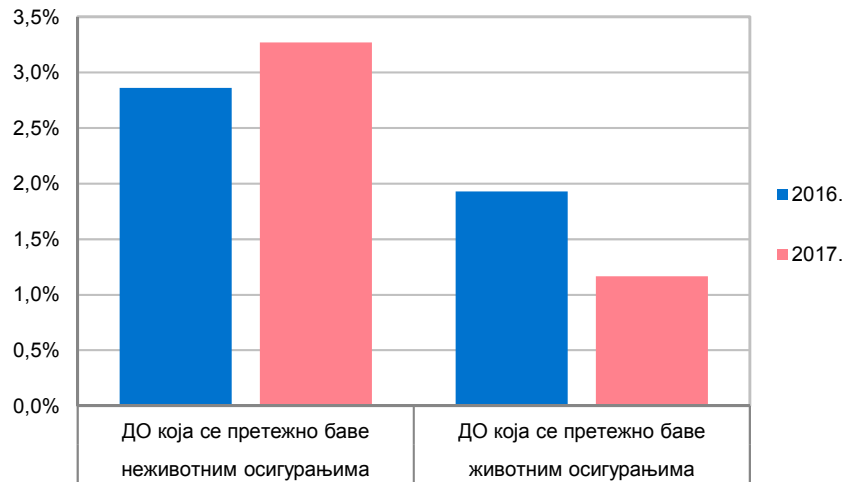
Однос нето резултата и укупне активе – **ROA**, као мера приноса на укупну активу, оствареног ангажовањем средстава у пословима осигуравања, инвестирања и др., у 2017. години у друштвима за осигурање која се претежно баве пословима *неживотних осигурања* позитиван је и износи 3,3% (у 2016. години овај показатељ је износио 2,9%).

У друштвима за осигурање која се претежно баве пословима *животних осигурања* **ROA** у 2017. години наставља тренд бележења позитивних вредности и износи 1,2% (у 2016. години 1,9%).

---

⁸ Бенефит рацио представља однос збира решених штета и промене техничких резерви, у самопридржају према меродавној премији у самопридржају. Приликом тумачења потребно је уважити дугорочни карактер животних осигурања и значајан утицај промене техничких резерви на овај показатељ.

Графикон 4.5. Однос нето резултата и укупне активе - RoA

Извор: Народна банка Србије

Посматрано на нивоу сектора осигурања (друштва за осигурање и друштва за реосигурање), остварен је позитиван принос на укупну активу друштава, који износи 2,8%.

4.6. Ликвидност

Да би друштво било у стању да одговори обавезама, оно мора водити рачуна и о усклађености средстава и обавеза по рочности, и о утрживости и квалитету својих средстава. С обзиром на то да су висина и тренутак настанка појединачних штета неизвесни, друштво мора пажљиво да планира структуру својих средстава, пре свега за измирење обавеза по штетама, а онда и осталих обавеза.

Показатељ усклађености ликвидне активе и обавеза⁹ у сектору осигурања (друштва за осигурање и друштва за реосигурање), који је у 2017. години износио 170,8%, а у 2016. години 163,1%, говори у прилог довољности ликвидних средстава за измирење краткорочних обавеза у сектору осигурања.

⁹ У овом извештају ликвидна актива обухвата: финансијске пласмане, готовину, депозите код банака и остале непоменуте дугорочне финансијске пласмане, док обавезе обухватају: краткорочне обавезе, пасивна временска разграничења, резервисане штете и друге техничке резерве осигурања до годину дана.

5. Изречене мере надзора које се јавно објављују

Извештај о сектору осигурања у Србији у делу који се тиче супервизорских активности објављује се без навођења имена конкретних субјеката надзора, осим у случају изрицања мера надзора за које је Законом о осигурању утврђено да припадају категорији мера које се јавно објављују. Ради се о мерама за које јавност може имати посебан интерес, а чије изрицање се у знатној мери одражава на пословање друштва за осигурање/реосигурање. Такве мере се одмах по изрицању објављују на интернет страници Народне банке Србије, а потом и у првом наредном тромесечном извештају о сектору осигурања.

У четвртном тромесечју 2017. године донето је једно решење о изрицању мера надзора које се јавно објављују. Ради се о Решењу Г. бр. 11038 од 25. 12. 2017. године, којим је друштву „Меркур осигурање” а. д. о. Београд (Друштво), из поступка непосредне контроле, наложена мера разрешења члана управе Миодрага Квргића, председника Извршног одбора. Мера је наложена због утврђеног поступања супротног одредбама Закона о осигурању и утврђене одговорности за незаконитости односно неправилности у пословању Друштва. Наиме, утврђено је да је Друштво неовлашћено продавало осигурања живота и повредило једно од основних начела заштите корисника услуга осигурања – право на информисање, с обзиром на то да лица која су вршила продају, а нису била запослена у Друштву, нити су на други законит начин за то овлашћена, немају стручне квалификације и искуство потребне за обављање послова заступања у осигурању. За именовано лице утврђено је да је одговорно и за измену оригиналне документације пре достављања овлашћеним лицима Народне банке Србије, да би се тим лицима онемогућило да стекну тачан увид у реално чињенично стање. Мера је донета ради спречавања даљег незаконитог и неправилног пословања Друштва и извршена је у датом року.

6. Друштвена одговорност и заштита права грађана

Надзор над обављањем делатности осигурања обавља се првенствено ради заштите грађана и привредних субјеката у својству осигураника, корисника осигурања и трећих оштећених лица. Активности које спроводи Народна банка Србије усмерене су у правцу одржавања сектора осигурања стабилним и солвентним, како би он у сваком тренутку био у прилици да одговори својим обавезама. Међутим, финансијска потпора не значи сама по себи и непосредно извршење обавеза, услед чега се додатна пажња мора посветити том питању.

Постојећи регулаторни оквир обезбеђује Народној банци Србије, као супервизору осигурања, читав низ механизма за непосредан утицај на квалитет услуга осигурања које се пружају грађанима и привреди. Циљ је да се омогући да услуге осигурања буду лако доступне, свима разумљиве, добровољне (тамо где

законом није другачије утврђено), а да се дистрибуирају од стране овлашћених и за то адекватно обучених лица.

Друштвено одговорна супервизија осигурања подразумева читав низ новоуспостављених активности којима Народна банка Србије постиже наведене циљеве. На основу прикупљених података о приговорима током 2017. године, као и свим другим релевантним показатељима, оцењивано је тржишно понашање учесника на тржишту осигурања. Аспекти тржишног понашања који су код појединих учесника на тржишту осигурања идентификовани као проблематични били су предмет циљаних непосредних и посредних контрола спроведених у 2017. години, током којих су и наложене мере за отклањање свих утврђених неправилности. Такође, припремљен је и предлог документа *Смернице о минималним стандардима понашања и доброј пракси учесника на тржишту осигурања*, којим се дефинишу оквири и стандарди понашања и добре пословне праксе на тржишту осигурања, чијим поштовањем би се обезбедило фер и транспарентно пословање учесника на том тржишту према корисницима услуга осигурања, као и виши ниво заштите права и интереса тих корисника, а што је и примарни циљ вршења активности надзора над тржишним понашањем.

Контролама одређених специфичних аспеката пословања, које су вршене посредно у 2017. години, настављен је низ успостављања стандарда добре пословне праксе код свих друштава за осигурање, а све ради квалитетније заштите права грађана који се налазе у улози осигураника, као путници у јавном саобраћају, ученици основних и средњих школа, платиоци комуналних услуга или гости хотела. Након успешно окончаних активности на увођењу реда у наплату осигурања преко комуналних предузећа, као и заштите од наметања обавезе плаћања осигурања уз аутобуске карте, надзор осигурања Народне банке Србије је у 2017. години утврдио нове механизме осигурања ученика основних и средњих школа, тако да информације које се добијају о том осигурању буду потпуне и лако доступне, а да се средства превентиве осигурања усмеравају у пројекте којима ће се повећати безбедност деце у школама (нпр. поправке прилазних путева, степеништа, противпожарних апарата и слично).

7. Закључак

Из упоредних показатеља за 2017. годину и претходну годину, издвајају се следеће промене у посматраној години:

- на тржишту Србије пословало је 21 друштво за осигурање – што је за два друштва мање него у претходној години, уз благо смањење броја запослених на 10.813 по стопи од 1,3%;
- билансна сума сектора осигурања порасла је за 8,1%, па она износи 233,0 млрд динара;
- порастао је капитал за 6,3% и он износи 54,0 млрд динара;
- повећане су техничке резерве за 8,2%, које износе 160,6 млрд динара, као и инвестирање њиховог пуног износа у прописане облике имовине и у животним, и у неживотним осигурањима;
- укупна премија је повећана за 4,4% и она износи 93,1 млрд динара;
- учешће неживотних осигурања од 75,6% у укупној премији и даље је доминантно. Премија неживотних осигурања је порасла за 6,6%, при чему су порасли осигурање од одговорности због употребе моторних возила, имовинска осигурања и осигурање моторних возила каско;
- животна осигурања смањују учешће у укупној премији са 25,9% на 24,4%, уз номинални пад ове премије од 1,6%.

Доношењем прописа којима се уређује делатност осигурања у Србији крајем 2014. године и у првој половини 2015. године створени су нормативни предуслови за значајан корак ка приближавању стања сектора осигурања у Србији нивоу развоја тог сектора у ЕУ, а ради обезбеђења нивоа заштите корисника услуга осигурања у Србији који ће одговарати нивоу који уживају корисници у ЕУ. У периоду израде наведених прописа, у ЕУ примењивао се оквир Солвентност 1, те је домаћа регулатива усклађена с тим оквиром, а пренети су и поједини захтеви Солвентности 2, у складу с нивоом развоја тржишта осигурања у Србији. У складу с тиме, може се рећи да је у Србији у овом тренутку успостављен оквир Солвентност 1½. Наиме, примењене су поједине одредбе Солвентности 2 које се односе на квалитативне захтеве другог стуба (систем управљања с четири кључне функције: управљање ризицима, систем интерних контрола, интерна ревизија и актуарска функција, као и на сопствену процену ризика и солвентности – *OPCA*, супервизију засновану на процени ризика, захтеве *fit and proper* при лиценцирању субјеката надзора и др.).

Завршетком прве фазе стратешки опредељених активности на примени новог методолошког оквира – анализе усклађености регулативе, спровођењем активности које су у току у оквиру друге фазе – процене ефеката примене, као и преласком на усклађивање регулаторног оквира у трећој фази, обезбедиће се

потпуна усклађеност делатности осигурања у Србији с правилима која важе у ЕУ, тј. још виши ниво стабилности сектора осигурања и заштите корисника услуга осигурања најкасније до приступања Србије ЕУ.